

Innspill på rådets oppdrag om nye rammeplaner for lærerutdanningene

Institutt for estetiske fag v/ Fakultet for teknologi, kunst og design på OsloMet

Institutt for estetiske fag (EST) innehar lærerutdanningene Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 (LUPE) med masterfaget design, kunst og håndverk, Praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) i studieretningene design, kunst og håndverk og drama- og teaterkommunikasjon. Fagmiljøet har en nasjonalt ledende posisjon innen lærerutdanning innen de praktisk-estetiske fagene. Gjennom forskergrupper, deltakelse i nettverk og arrangering av forskningskonferanser har dette fagmiljøet også markert seg internasjonalt.

Inndeling av underkapitler

Instituttet ser et behov for en rammeplan med en overordnet fellesdel, der det er like retningslinjer og rammer for lærerutdanningene på fagovergripende områder, der dette er hensiktsmessig for samtlige lærerutdanningsprogram. Samtidig ønsker vi at lærerutdanningsprogrammene bevarer sin særegenhet når det kommer til fagområder og målgruppe/nivå studentene skal bli kvalifiserte lærere innen, synliggjort via egne underkapitler under en felles overordnet del. Her er det naturlig at detaljer som eksempelvis praksisomfang, masterfag og faglig fordypning, målgruppe og annet av programdetaljer kommer frem i beskrivelser og læringsutbyttebeskrivelser. Her vil instituttens eksisterende avtaler med samarbeidende arenaer og praksissteder er i stor grad være førende for tilgang på praksislærere med rett faglig fordypning og målgruppen studentene skal arbeide med. Av de totalt 11 rammeplanene som per nå eksisterer, er noen lærerutdanninger og deres rammeplaner av eldre art, mens andre er relativt nye. LUPE-programmet er et slik nytt lærerutdanningsprogram. LUPE-programmet har allerede en slik inndeling i de nasjonale retningslinjene, med en overordnet fellesdel og inndelte fagområder/masterfag. Vi anbefaler at nye program som dette får tid til å bygges opp og sette seg i fagmiljøene, før eventuelle større endringer gjøres ved undervisning og struktur i disse programmene. Samtidig opplever vi at LUPEs retningslinjer fungerer godt ved å favne om flere fag/fagområder i en felles del og vi anbefaler derfor rådet å se nærmere på denne strukturen ved innføring av en ny rammeplan for alle de eksisterende 11 lærerutdanningsprogrammene. Dette programmet har også en organisering som er gjenkjennelig fra grunnopplæringens læreplan LK20, som har en overordnet del med egne fagplaner. [Se nasjonale retningslinjer for LUPE her.](#)

Videre vil det for rekruttering til de femårige lærerutdanningene i et nasjonalt perspektiv kunne være hensiktsmessig å rammeplanfeste at programmene skal fasilitere for at ett studieår i et femårig program skal kunne tilpasses innreise fra studenter fra andre universitet. Slik kan studenter tilegne seg et ekstra undervisningsfag, uten at hvert enkelt universitet må tilby alle fag i egen studieportefølje. Dette året/emnene må da inneholde fag, fagdidaktikk, pedagogikk og praksis, for å sikre nok praksisdager og profesjonsfaglig opplæring i fagområdet.

Rammeplanfesting av omfang av praksis

Omfanget av praksis i lærerutdanningenes rammeplaner må ikke endres eller i det minste i noen grad reduseres i omfang i en felles rammeplan, da dette også påvirker eksisterende avtalefestet samarbeid med eksterne aktører og studentenes møte med et fremtidig arbeidsliv. Det må fortsatt være rom for at hvert enkelt program skal kunne utvikle nye praksisformer og inkludering av andre læringsarenaer i og utenfor skole inn i det eksisterende omfanget av praksisperiodene på programmene.

Det anbefales av rådet rammeplanfester forpliktelser om et variert og utvidet praksisbegrep ved praksisgjennomføring i det enkelte program. Praksis betegnes her som læringsaktiviteter i samarbeid med en arena utenfor universitetet for å ivareta studentens yrkesrelevante- og profesjonsfaglige læring gjennom utdanningen. Et utvidet praksisbegrep innebærer at programmene forplikter seg til å variere i bruk av læringsformer og -arenaer som utvider en tradisjonell blokkpraksis i lærerutdanningene. Hensikten er å gi studenter tettere, bredere og mer variert erfaring med yrket de utdanner seg til, og styrke deres for- og etterarbeid, samt refleksjon- og handlingskompetanse som lærere. Praksis kan derfor forekomme i form av for eksempel punktpraksis, observasjonspraksis, simuleringspraksis, formidlingspraksis, prosjektbasert praksis m.m.

Alle lærerutdanninger er avhengige av et tett praksispartnerskap i utdanningene og det kan være gunstig med noen felles retningslinjer for partnerskapsavtaler tilknyttet praksis, utdanning og FoU. Uten tydelige retningslinjer blir det store forskjeller nasjonalt, og praksisfeltet i sektoren kan oppleve uro og tidstyver ved at de ulike lærerutdanningene har så ulike retningslinjer for praksisgjennomføring. Flere praksispartnere samarbeider med flere lærerutdanningsprogram og ulike universitet/høgskoler samtidig. Praksisstudier ved praksisstedet og undervisning på universitetet skal være likeverdige læringsarenaer for studentene, og da kan det være lettere å heve en gjensidig kvalitet med mer lik praksisgjennomføring på et nasjonalt nivå. Praksis har en integrerende funksjon i lærerutdanningen, og skal være relevant og integrert i kunnskapsområder, fordypninger, fag og emner. Her er det viktig at utdanningsprogrammene får ivareta eksisterende nyanser og særegenhet i rammeplanene, der de involverte partene sørger for at studentenes erfaringer og problemstillinger fra praksis integreres med teoretiske og faglige perspektiver i de enkelte kunnskapsområdene.

Universitetets behov for praksisplasser styrer behovet for praksislærere i det enkelte studieår. Universitetet kan ved behov be praksisstedet utlyse nye praksislærerfunksjoner internt, om faglige kvalifikasjoner er tilfredsstillende for gjeldende praksislæreroppdrag. Praksisstedeier skal bidra til at praksisstedet har nødvendig, kvalifisert og egnet personale. Praksisstedets ledelse skal innstille praksislærere.

Det kan være hensiktsmessig å rammeplanfeste noe likere retningslinjer ihht studentenes deltakelse inn i praksis og profesjonsfellesskapet på praksisstedet utover det faglige- og undervisningsrelaterte, skole og praksislæreres rolle i oppfølgingen av studentene, samt praksisstedets deltakelse inn i studentenes FoU-arbeid og masterprosjekter. Da det er store forskjeller mellom det enkelte praksissteds kvalitet i praksisopplæringen. Her kommer retningslinjer

for partnerskap i lærerutdanningene inn, men dette er per i dag ikke rammeplanfestet på tvers av lærerutdanningsprogram.

For veiledning av LUPE og PPU-studenter ved Instituttet EST skal praksislærere ha fagkompetanse i faget/fagene/utdanningen de veileder i. For veiledning av masterstudenter skal praksislærere ha tilfredsstillende faglig fordypning. Det er et mål at praksislærer har minst 3 års erfaring i læreryrket etter endt lærerutdanning. Praksislærer skal også være personlig egnet til oppgaven. I henhold til de ulike studiers nasjonale retningslinjer/rammeplaner er det et krav at praksislærer skal ha videreutdanning i pedagogisk veiledning. OsloMet har som mål at alle praksislærere på sikt har minimum 15 studiepoeng i pedagogisk veiledning. Partene må sammen legge til rette for å oppfylle dette kravet. Universitetet skal ha et tilbud til praksislærere om videreutdanning i pedagogisk veiledning på minst 30 studiepoeng. Praksisstedei og praksisstedets ledelse har ansvar for å oppfordre og legge til rette for at praksislærere kan ta videreutdanning i pedagogisk veiledning i henhold til de nasjonale retningslinjene og OsloMet sin målsetting. Muligens burde dette rammeplanfestes for å sikre kvalitet ved praksisgjennomføring.

Ved en revidering av rammeplanene, må den nye rammeplanens intensjon nasjonalt også henge sammen med retningslinjer for praksisgodtgjørelse. Godtgjørelse og rammer for dette ved samarbeid i praksis må legges på et nasjonalt nivå for å sikre mer likebehandling mellom lærerutdanninger, studenter og samarbeidende parter. Nye oppdaterte retningslinjer og felles satser for godtgjørelse av praksis vil kunne redusere den økonomiske konkurransen som utspiller seg mellom institusjonene, mtp både lønn og eventuelt nedslag i undervisning. Målet må her være å styrke den faglige kvaliteten i lærerutdanningene og partnerskapene, og ikke gjøre disse avhengige av budsjettfordeler. Hvilke ordninger som gjelder for kommune og fylke burde styres av felles retningslinjer i fellesdel av ny rammeplan, eventuelt som et tillegg til rammeplanen. Nasjonalt er det store forskjeller og mye tid som går med på å bare etablere egne rutiner.

Fellesverdier og kompetanse

Rammeplanen bør bygge på felles verdier som inkludering, demokrati og bærekraft, og bidra til å utdanne lærere som er rustet til å møte et mangfoldig samfunn og framtidens utfordringer.

Praktiske, estetiske og varierte læringsformer må få en tydelig plass, både i undervisningen og i praksisfeltet. Det er viktig å styrke koblingen mellom det kroppslige, sanselige og praktiske, i tråd med fagets egenart og elevenes helhetlige utvikling. Praktiske og estetiske fag gir helt unike muligheter for dybdelæring, hvor det kognitive, emosjonelle og motoriske får virke sammen.

Rammeplanen må styrke fremtidige lærere i å utvikle kompetanse til å arbeide med kreativitet og skapende prosesser som en naturlig del av undervisningen. Dette innebærer å fremme nysgjerrighet, utforskning og skaperglede på tvers av fag, og å se skapende arbeid som en sentral del av profesjonsutøvelsen.

Rammeplanen bør fremheve lek som en viktig del av læring, både som noe estetisk, kroppslig og sosialt. Lek har en naturlig plass i de tidlige skoleårene, men er også noe vi tar med oss hele livet. Gjennom lek skjer det undring, mening skapes, og læring skjer ofte på tvers av faglige rammer.

Det trengs også tydeligere retningslinjer for hvordan lærerstuderenter skal utvikle profesjonsfaglig digital kompetanse. Digitale verktøy bør ikke betraktes som erstatning eller enten–eller-løsninger, men som én av flere ressurser lærere kan bruke på meningsfulle måter, tilpasset alder og fag.

Til slutt må det være klart at lærere også trenger kompetanse i samfunnsforståelse, samarbeid, endringsarbeid og tverrfaglig tenkning. Dette bør gjenspeiles i læringsutbyttebeskrivelsene og være tett knyttet til både praksis og fag.